

PTÁČCI KOLEM NÁS

neiko art . com

***Už jsem tady - volá jaro!
Doufám, že jsem nezaspalo.
Musím vzbudit broučky,
ať jdou na paloučky.***

***Potom pošlu telegram
čápům a všem vlaštovkám.
Ať se vrátí domů zpět.
Šťastnou cestu, dobrý let.***

MEZINÁRODNÍ DEN PTACTVA – 1. duben

Víte, že tento den slavíme již více než 100 let? Tradice oslav Dne ptactva sahá až do dob Rakousko-Uherské monarchie. Tradici založil slovenský přírodovědec Oto Herrmann (1835 - 1914), který se narodil, žil a působil v Brezně. Poprvé byl Den ptáků vyhlášen jako akce pro školy v tehdejší Rakousko-Uhersku 1. dubna 1900 a spolu s opeřenci se oslavovaly i stromy. V tento den totiž byla podepsána Mezinárodní konvence o ochraně užitečného ptactva.

To, že je populace ptáků ohrožena, a to zejména neodpovědným a intenzivním zemědělstvím, jistě všichni víme. Za posledních 30 let se snížila populace běžných druhů o pětinu. Připomeňme si, proč jsou pro nás ptáci tak důležití? Ptactvo obdivujeme nejen pro jejich zpěv a pro jejich let, ale jsou i ukazatelem stavu životního prostředí. Pojdme si připomenout, jak nám pomáhají: Snižují stavy škůdců v zemědělství, přispívají k rozšiřování semen rostlin a druhy živící se mršinami zase působí jako přírodní "hygienická služba". Určitě byste našli i další důvody.

Smyslem připomenutí ochrany ptactva v rámci Mezinárodního dne ptactva bylo obrátit pozornost k nebezpečí ohrožujícím ptáky na celém světě a přispět tak k jejich ochraně a ochraně jejich stanovišť.

Nestačí pouze ochraňovat jednotlivé druhy, je nutné chránit i jejich stanoviště. Každý z nás může přispět k ochraně ptactva. Například nerušit ptáky v době jejich hnízdění v lokalitách, kde hnízdí.

Ptáky můžete pozorovat jak z domova, tak na vašich procházkách, a to nejen zrakem, ale i sluchem.

Trocha teorie o hnízdění ptáků v ČR pro rodiče

Období hnízdění ptáků začíná v našich klimatických podmínkách již koncem února, nejvíce druhů hnízdí v průběhu jarních měsíců až do začátku léta. Některé druhy hnízdí pouze jedenkrát za sezonu, jiné vyvádí mláďata několikrát během hnízdní sezony. U řady druhů závisí počet hnízdění na dostupnosti potravy (Bouchner, 1993, s. 14-15).

Na stavbě hnízda se podílejí většinou oba rodiče, většina druhů si staví každou sezónu nové hnízdo. Pro líhnutí potomků je třeba zajistit bezpečné místo, aby mláďata nebyla ohrožena útoky predátorů a aby bylo hnízdo chráněno před nepřízní počasí (Burnie, 2003, s. 30).

Ptáci používají při stavbě zobák, nohy i pohyby celého těla. Využívají rozmanité materiály - větvičky, stébla trávy, bláto, peří, trus, mech i umělé materiály, které naleznou v blízkosti lidských obydlí (provázky, dráty). Nejčastějším a nejznámějším typem hnízda je kalichovité hnízdo spletené z větviček. Z našich ptáků si nejpečlivěji budují svá hnízda zástupci pěvců. Splétají větvičky stromů a proplétají je stébly trav. Hnízdní dutinku vystýlají blátem (kosi), trusem (holubi) nebo například rozžvýkaným dřevem (sýkory). Pro teplo vajec obětují také svá pírka a vystýlají hnízdo měkkým materiálem (srst zvířat, chomáčky rostlin atd.) (Chov zvířat, online). Hnízdo obkládají mech, kůrou a dalšími materiály tak, aby co nejvíce splynulo s okolím (Zasadil, 2001, s. 3).

Řada ptačích druhů vyhledává k hnízdění dutiny stromů. Ptáci, kteří neumějí vytvořit vlastní dutinu (např. sýkory), vyhledávají stromy s dutinami, které vytvořili zástupci datlovitých ptáků, dřevokazné houby či hniloba (tzv. doupné stromy). V současné době stromů vhodných pro hnízdění ptáků ubývá, protože jsou odstraňovány z lesů kvůli zdroji nákazy ostatních dřevin, kvůli bezpečnosti obyvatel měst a vesnic, v zahradách kvůli neužitečnosti těchto stromů pro člověka (jedná se o staré neplodící stromy) (České stavby, online).

Někteří odborníci nesouhlasí s argumentem, že staré tlející stromy jsou zdrojem nákazy pro ostatní dřeviny a podporují ochranu těchto stromů jako přirozeného biotopu, hnízdiště ptáků a dalších živočichů. S úbytkem doupných stromů je podle nich spojen také úbytek jejich obyvatel, kteří často plní roli ochránce lesa před napadením škůdci a jejich přemnožením.

Jedná se o datla černého, strakapouda velkého, žlunu zelenou, sýkoru koňadru, sýčky, lejsky i brhlíky (Česká společnost ornitologická, online).

Vhodnou formou ochrany některých druhů ptáků je vyvěšování ptačích budek. Jednotlivé ptačí druhy mají různé požadavky na rozměry i tvar budky a velikost otvorů. Velmi důležitý je správný výběr místa pro vyvěšení ptačí budky, místo pomoci ptákům by při nesprávném umístění vznikla spíše past a krmítko pro ptačí predátory (Zasadil, 2001, s 17).

Po zahníždění začne samička snášet do hnízda vajíčka. Některé druhy snášejí pravidelně 2 vejce (holub hřivnáč, hrdlička zahradní), většina ptáků však mívá početnější snůšku, zahradní pěvci snášejí obvykle 10 i více vajec (Přiroda.cz, online).

Vajíčka je třeba zahřívát na vhodnou teplotu, aby se zárodek vylíhнул. U našich druhů na vejcích sedí většinou samička, u některých druhů se mohou podílet na vysezení mláďat oba rodiče (holubi, hrdličky). Délka inkubace je různá u různých druhů, u českých ptáků se jedná většinou o dny nebo týdny. Doba inkubace je pro samici energeticky náročný proces, na vejcích vytrvá většinou i v případě ohrožení hnízda, hnízdo neopouští ani v případě nepřízně počasí (Bouchner, 1993, s. 31).

Přestože je skořápka vajíčka lehká, její materiál je velmi pevný a líhnoucí se pták se musí několik hodin (někdy i dní) proklouvat stěnou vaječné skořápky. Mláďe se z vajíčka vyklube pomocí tzv. vaječného zubu, rohovitého výrůstku, který se během vývoje mláděti vytvoří na zobáku. Nejprve se dostane do tupé části vejce, kde se nachází vzduchová komora. Zde začne mláďe poprvé dýchat atmosférický kyslík. Poté se „proklove“ vaječnou skořápkou a poprvé spatří svět (Burnie, 2003, s. 56-57).

Mláďata se líhnou v různém stupni vývoje, v programu se budu zabývat tzv. ptáky krmivými, do této skupiny patří všichni pěvci a řada dalších ptačích druhů. Mláďata těchto druhů se po vylíhnutí neobejdou bez péče rodičů, rodí se holá a slepá. Krmení a ochranu mláďat obstarává samička nebo oba rodiče. Ptáčata v hnízdě setrvávají do doby, než jejich holá kůže poroste peřím, naučí se létat a sama shánět potravu (Bouchner, 1993, 34-36).

Zdroj:

ŠNÉDAROVÁ, Kateřina. Environmentální výukový program "Ptáčci na jaře" [online]. Brno, 2018. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/hnr6mq/>>. Bakalářská práce.

Kteří ptáci u nás přezimují, poznáte je?

V zimním období většinou mnoho zvířátek v přírodě nepotkáme. Čestnou výjimkou jsou naši přezimující ptáci. Sýkorku, kosa anebo pěnkavu zná snad každý. Ale co třeba taková křivka obecná? Ačkoli se to nemusí zdát, přezimujícího ptactva je u nás opravdu hodně. Zjistěte, kteří ptáci u nás přezimují, čím jsou zajímaví a jak je můžeme poznat. Naši ptáci mají v zimě méně potravy než za teplejšího období. S tím jim můžeme pomoci.

Záleží na potravě

Ptactvo na našem území se mění. Někteří naši ptáci zůstávají po celý rok, jiní na zimu odlétají. Kromě toho, že jim v zimě nevyhovuje chladno, ubývá potrava. Zimu by proto nemuseli přežít. Přesto u nás ale velká část ptačí populace zůstává. Naši přezimující ptáci se vyskytují všude, kde najdou potravu. Vidět je můžeme v lese, na loukách a polích, stejně jako v blízkosti našich domovů. Kteří ptáci u nás přezimují a proč?

Pro vrabce, straku, sýkorku anebo hrdličku je hlavním důvodem **přítomnost lidí**. Naučili se, že od nich dostanou potravu.

Někteří naši ptáci jsou potulní. To znamená, že létají bez nějakého řádu. **Kde se jim zrovna líbí, tam zůstanou**. Mezi ty patří strnad, stehlík nebo křivka obecná.

Naši přezimující ptáci jsou mistry v přizpůsobování. Na zimu si podobně jako jiná zvířata vytváří **tukové zásoby**, které je zahřívají. Mají také **hustší peří**. Někteří se dokonce na noc **zahrabávají do sněhu**, který tvoří tepelnou izolaci. Podobně, jako iglú. Zima jim proto zas tak nevádí a nemají potřebu se v chladnějším období stěhovat jinam.

Naši přezimující ptáci se živí hlavně **jehličím, semínky, pupeny a bobulemi**. V kůře stromů můžou najít i **larvy a kukly**.

Většinou jsou naši přezimující ptáci **semenožraví**. Ale i některé druhy těchto ptáků migrují na zimu pryč společně s ptactvem, které se živí hmyzem. Hmyzožraví ptáci by se zde totiž přes zimu neživili. Zůstává jich zde pouze pár. Například sýkorka.

Naši přezimující ptáci na loukách a polích

Stehlík obecný	Hýl obecný	Havran polní
Ťuhák šedý	Drozd kvičala	Zvonek Zelený
Koroptev polní	Straka obecná	Poštolka obecná
Vrána obecná	Strnad obecný	

Naši přezimující ptáci na zahradách a v parcích

Sýkora modřinka	Hýl obecný	Kavka obecná
Vrabc polní	Zvonek zelený	Hrdlička zahradní
Vrabc domácí	Strakapoud malý	

Naši přezimující ptáci v lesích

Strakapoud velký	Křivka obecná	Ořešník kropenatý
Králíček obecný	Brhlík lesní	Sýkora uhelníček
Sýkora parukářka	Střízlík obecný	Šoupálek dlouhoprstý
Krahujec obecný	Datel černý	Jestřáb lesní

Naši přezimující ptáci na vodních plochách

Skorec vodní	Střízlík obecný	Ledňáček říční
--------------	-----------------	----------------

Zdroj: <https://www.spektrumzdravi.cz/mazlicci/mazlicci-kteri-ptaci-u-nas-prezimuji-poznate-je>

Přezimující ptáči

1.řada: Sova pálená, Sýkora modřinka, Datel černý,

2. řada: Labuť, Kachna, Strakapoud velký, Dlask tlustozobý

Tažní / stěhovaví ptáci

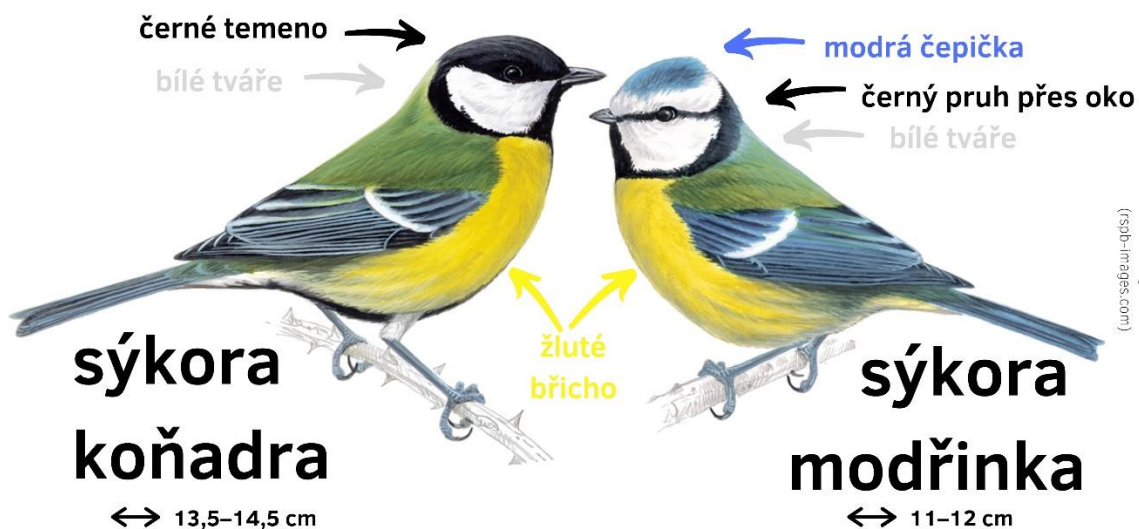
1.řada: Kukačka obecná, Špaček obecný, Jiříčka

2.řada: Skřivan polní, Kos černý, Husa, Čáp bílý

Ptačí druhy pro začátečníky

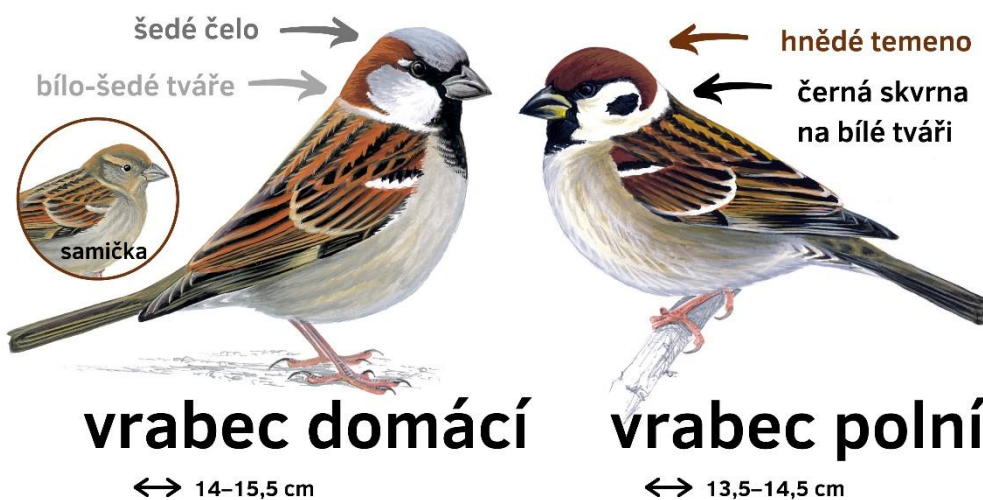
Naučme se sýkorky, vrabce a kosa a máme skvělý základ pro určování nejběžnějších opeřenců. U všech druhů navíc najdeme tip, jakou potravou je na krmítku potěšíme.

Koňadra, modřinka – naše „žluté“ sýkory.

- živí se semeny, tukem
- na krmítku
- přilétají v hejnech

Vrabčák sem, vrabčák tam – jak já jen je rozeznám?

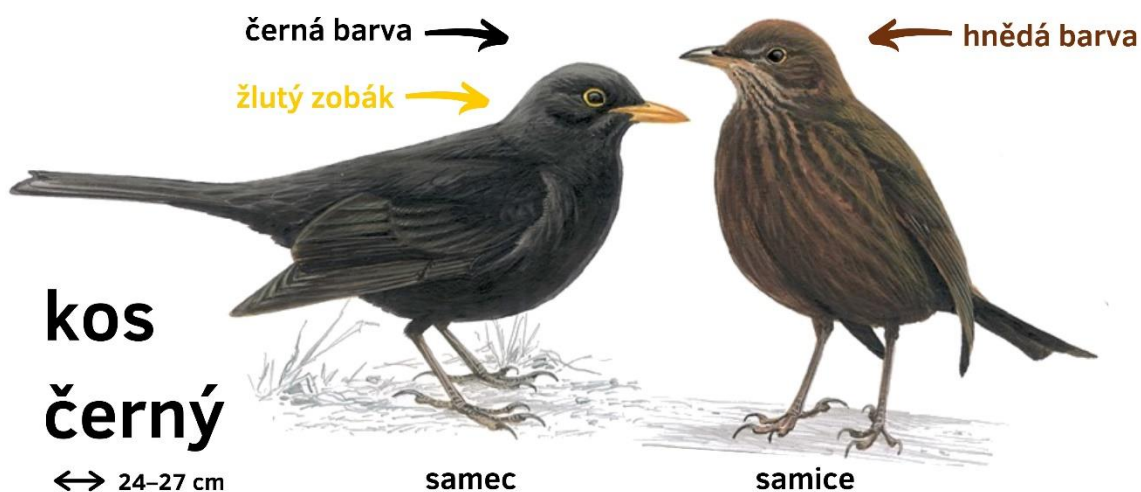

Mike Langman
(fspb-irrages.com)

- živí se semeny
- na krmítku i na zemi
- přilétají v hejnech

Podle nosa poznáš kosa!

Mike Langman
(fspb-irrages.com)

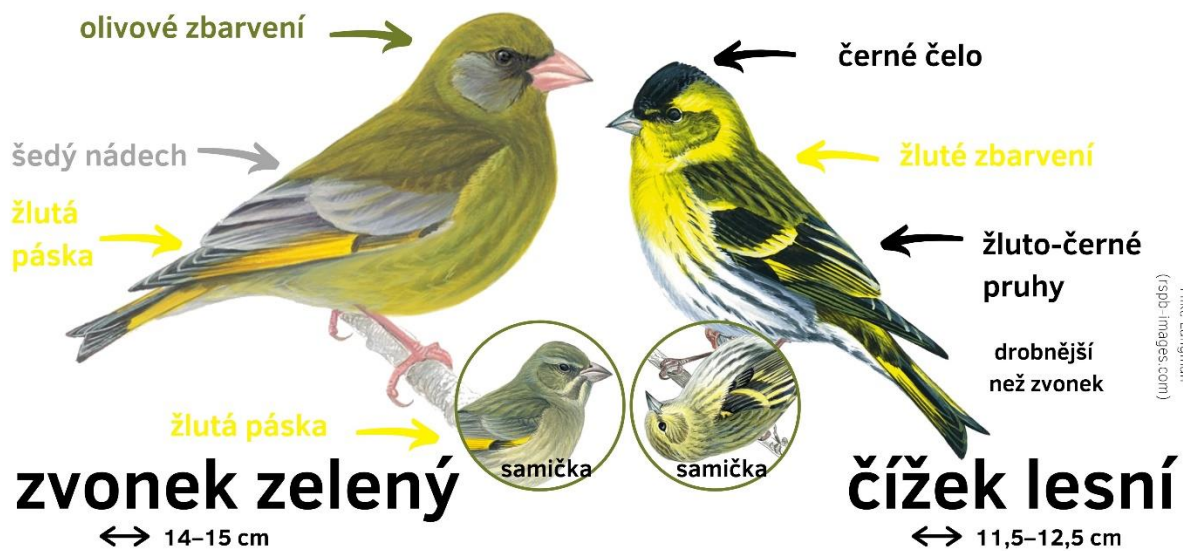

- živí se ovocem, plody
- na zemi
- přilétá sám nebo v páru

Ptačí druhy pro mírně pokročilé

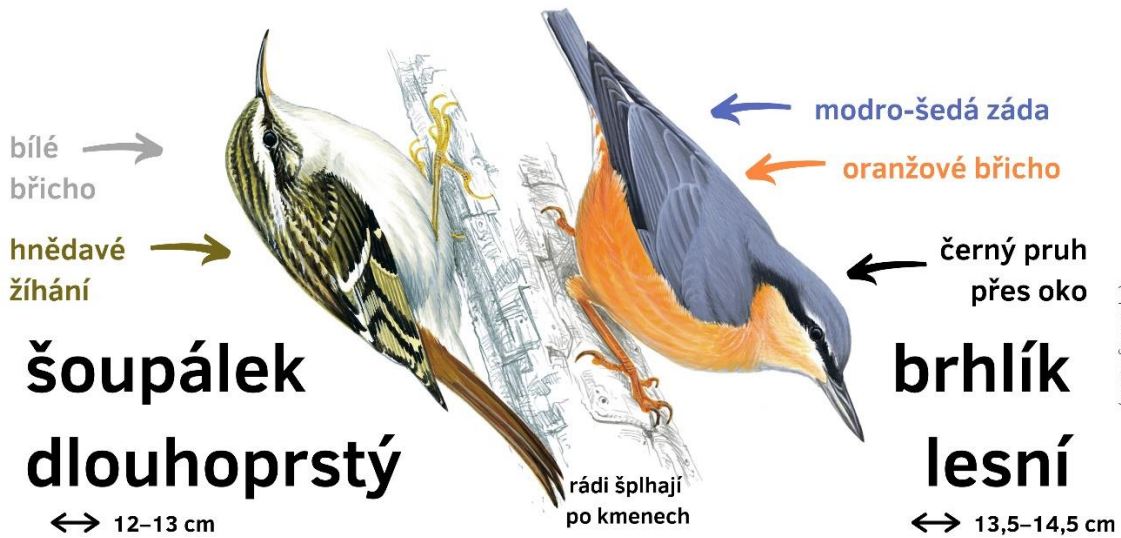
Pokud už bezpečně poznáme sýkory, vrabce a kosa, je na čase seznámit se i s dalšími běžnými návštěvníky krmítek.

Zelenožlutí návštěvníci – zvonci a čížci.

- živí se semeny
- na krmítku
- přilétají v hejnech

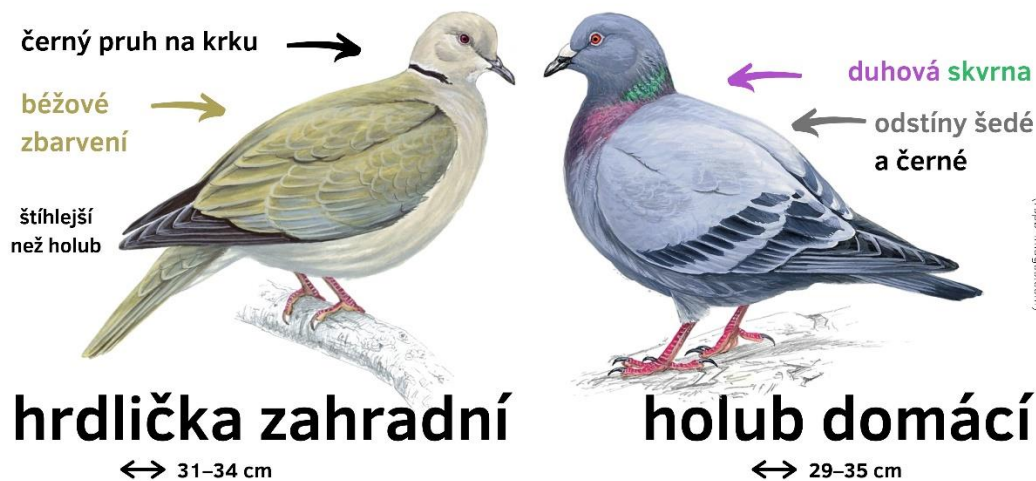
Kdo to šplhá po kmenech?

- živí se semeny, tukem
- na krmítku
- přilétají sami

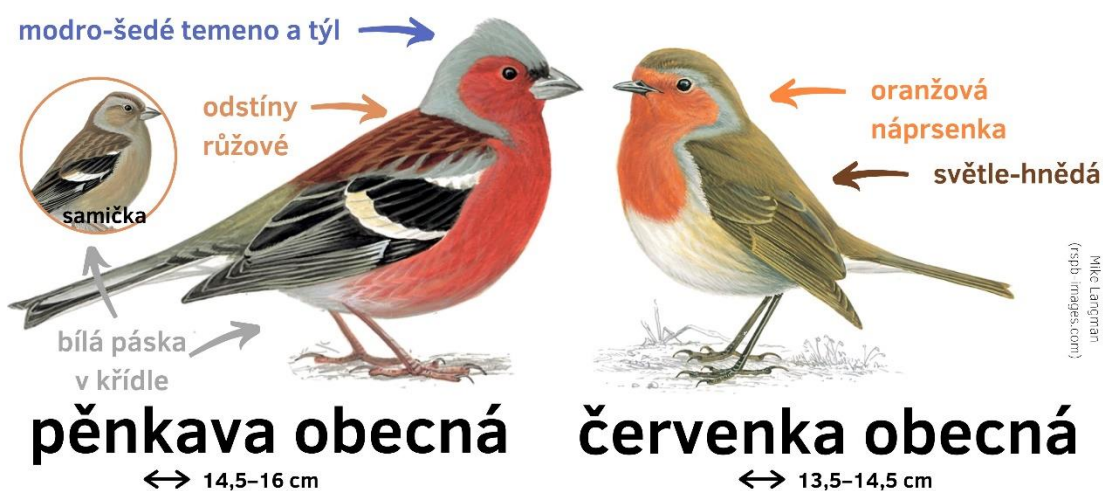
Šoupáleků u nás žije vícero – kromě dlouhoprstého ještě krátkoprstý. Odlišit je od sebe podle vzhledu je oříšek i pro zkušené ornitology.

Nejen pěvci létají na krmítko – hrdlička a holub.

- živí se semeny
- většinou na zemi
- přilétají sami i v hejzech

Oranžová, růžová – jsi pěnkava nebo červenka?

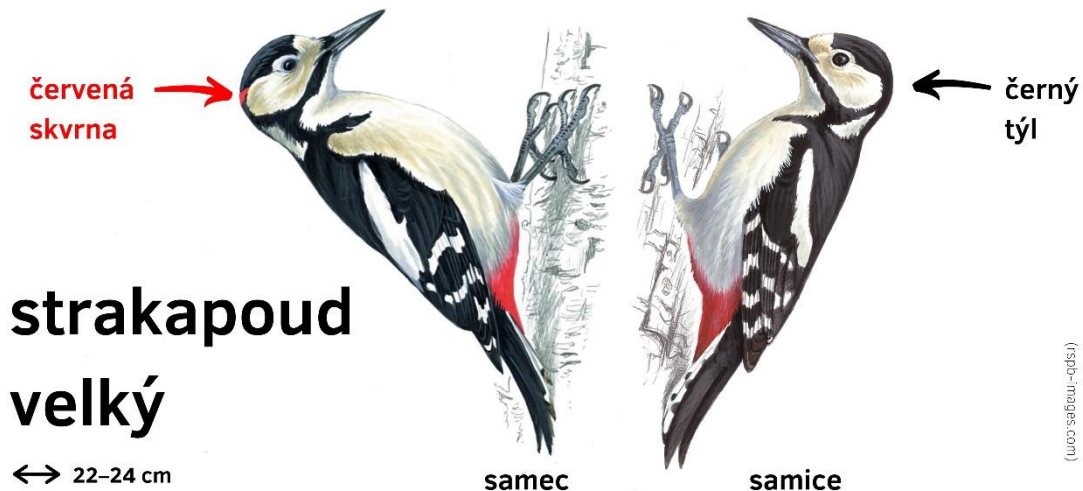

- žíví se semeny
- na zemi
- přilétají sami

Nápadně červenou hrud' má ještě jeden zimní strážník – **hýl obecný**. Vzpomeňme si na něj, pokud uvidíme něco „s červeným břichem, ale nevpadá to ani na pěnkavu ani červenku“.

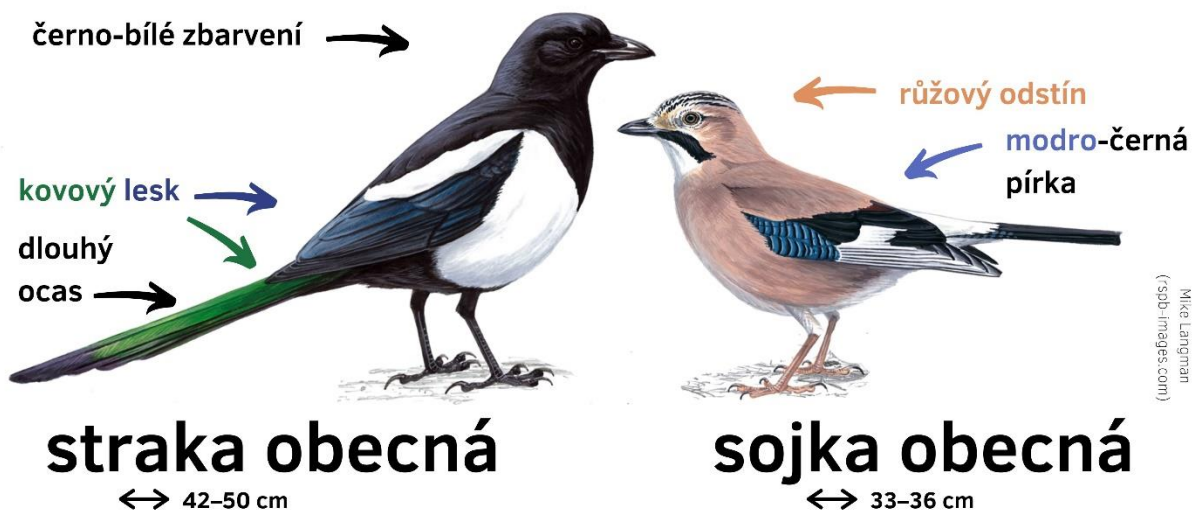

Švihák s dlátovitým zobákem – strakapoud velký

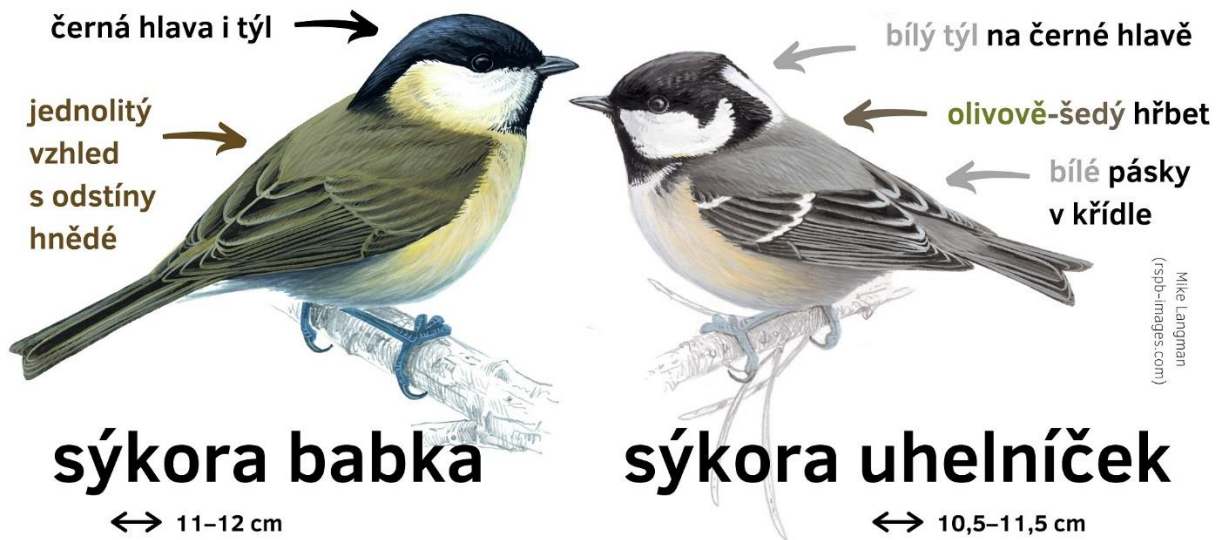
- žíví se semeny, lojem
- na zemi i na krmítku
- přilétají sami

Krkavcovití – straka a sojka

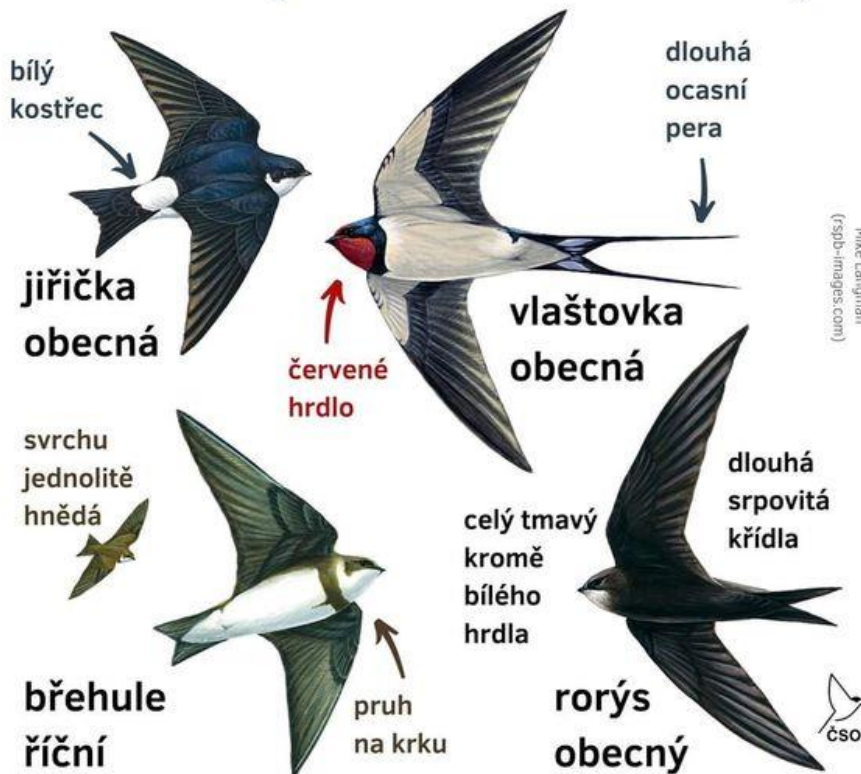
- žíví se semeny, ořechy
- většinou na zemi
- přilétají sami

Nenápadné sýkorky – babka, uhelníček

- 🐦 živí se semeny, tukem
- 🐦 na krmítku
- 🐦 přilétají v menších hejnech

Poznáte jiříčku od vlaštovky?

Zdroj: <https://ptachodinka.birdlife.cz/urcovani-ptaku/#/observe>

O nejčastěji se vyskytujících návštěvnících krmítka se dozvíte ve videu níže:

Kdo nám létá na krmítko?

https://www.youtube.com/watch?v=m8PoSb_XsPE

V zimě je důležité zaopatřit pro ptáčky potravu. Je to potřeba i na jaře?

https://www.youtube.com/watch?v=g45sGccUFD0&ab_channel=%C4%8Cesk%C3%A1spole%C4%8Dnostornitologick%C3%A1

V odkazu níže se skrývají on-line hry od České ornitologické společnosti propojené s poznáváním městských ptáků. Tak schválně děti, už poznáte například podle zpěvu sýkorku?

<http://hry.birds.cz/>

Záchranná stanice pro živočichy Makov nainstalovala dvě webové kamery, kdy můžete nerušeně a z pohodlí domova sledovat **krmítko on-line.** Pokud by Vás tyto živé přenosy zaujali, můžete přispět symbolickou částku na jejich provoz.

<https://www.makov.cz/webkamera.html>

Zajímavosti ze světa opeřenců

Odpovědi naleznete níže.

1. otázka – Který pták je nejtěžší a největší?
2. otázka – Který pták má nejdelší zobák?
3. otázka – Který pták klade největší vejce?
4. otázka - Který pták si staví největší hnízda na stromech?
5. otázka – Jakou rychlostí tluče datel do stromu?
6. otázka – Který pták má největší rozpětí křídel?
7. otázka – Který pták létá nejrychleji ze všech ptáků?
8. otázka – Který pták je nejrychlejší plovoucí pták?
9. otázka - Proč dovedou sovy létat zcela potichu?
10. otázka – Který pták podniká nejdelší tahy?
11. otázka – Který pták má nejvíce peří?
12. otázka – Který pták má nejvyšší počet vajec ve snůšce a kolik?
13. otázka – Jak dlouho vydrží Tučňák císařský pod vodou?
14. otázka – Kolik slov se naučí zopakovat Africký papoušek?
15. otázka – Který pták má nejtvrdší vejce?
16. otázka – Který pták je nejhluchnější?
17. otázka – Kolik žije na světě ptáků?
18. otázka – Který pták je nejlehčí?
19. otázka – Který pták je nejtišší?
20. otázka – Který pták je nejmenší?
21. otázka – Který pták klade největší vejce?
22. otázka – Který pták se dožil nejdelšího věku a kolik?
23. otázka – Který pták má nejméně pírek?
24. otázka – Kolikrát dokáže kolibřík mávnout křídly za sekundu?
25. otázka – Kteří ptáci si staví nejmenší hnízda?
26. otázka – Který pták má nejkratší zobák?
27. otázka – Jaké druhy per mají ptáci?
28. otázka – Co prozrazuje tvar zobáku?
29. otázka – K čemu slouží ptákům ocas?
30. otázka – Co se dozvíme z tvaru nohy ptáka?
31. otázka – Na které tři skupiny dělíme ptáky?
32. otázka – Čím se liší ptáci krmiví od nekrmových?
33. otázka -Jak jsou ptáci člověku prospěšní?

1. odpověď – Největší a nejtěžší pták je pštros. Může dosáhnout výšky kolem 2,5m a hmotnosti 156,5kg.
2. odpověď – Nejdelší zobáky mají australští pelikáni, měří až 45cm.
3. odpověď – Největší vejce kladou pštrosi. Jsou kolem 17,8cm dlouhá a 14cm široká, což jsou dvě třetiny velikosti kopacího míče.
4. odpověď – Největší hnízda na stromech si staví pár orlů bělohlavých. Hnízdo je asi 2,9m široké a 6m hluboké. Je to dost, aby se do něj vešlo několik lidí.
5. odpověď - Když datel tluče do stromu zobákem, činí to rychlostí 40km v hodině.
6. odpověď – Albatros stěhovavý má největší rozpětí křídel ze všech ptáků. Když je roztáhne, vzdálenost mezi špičkami křídel se rovná 3,6m.
7. odpověď – Sokol stěhovavý létá nejrychleji ze všech ptáků, když se vrhá střemhlav na kořist, dosahuje rychlosti 250km v hodině.
8. odpověď – Tučňák oslí je nejrychlejší plovoucí pták. Dosahuje rychlosti 27km v hodině.
9. odpověď – Sovy mají třásně na okrajích letek, a proto dovedou létat zcela potichu.
10. odpověď – Rypák dvouocasý podniká nejdelší tahy. Za rok uletí 36 000km z Arktidy do Antarktidy a zpátky.
11. odpověď – Nejvíce peří má severoamerická labuť, celkem asi 25 000 pírek.
12. odpověď – Nejvyšší počet vajec ve snůšce mívají koroptve – až 19 vajec.
13. odpověď – Tučňák císařský vydrží pod vodou déle než 18 minut.
14. odpověď – Africký papoušek žako se naučí opakovat až 800slov, tedy tolik, kolik ovládá tříleté dítě.
15. Odpověď – Skořápka ptačích vajec je neobyčejně pevná. Stalo se, že slepičí vejce vydrželo pád z výšky 183m. Vejce pštrosa zase odolalo hmotnosti 115kg člověka.
16. odpověď – Ozvěna křiku páva korunkatého se nese kilometry daleko.
17. odpověď – Na světě žije přibližně 100miliard ptáků, počet domácích ptáků se odhaduje na 3miliardy.
18. odpověď – Kolibřík kubánský váží něco přes 1,5g.
19. odpověď – Trylky šoupálka dlouhoprstého jsou tak jemné a vysoké, že je obtížné vůbec je zaslechnout.
20. odpověď – Nejmenší ptáci na světě jsou některé druhy kolibříků. Kolibřík kubánský je dlouhý pouze 57mm, polovina této délky připadá na zobák a ocas.
21. odpověď – Největší vejce klade pštros dvouprstý. Jsou dlouhá 13,5cm a váží 1,65KG. Jedno pštrosí vejce se tak vyrovná 18 slepičím. Uvařit pštrosí vejce na měkko trvá 40minut.
22. odpověď – Nejdelšího věku se v zajetí dožil Kondor velký – 72let, albatros stěhovavý se dožívá 80 let.
23. odpověď – Kolibřík rudoprsý má nejméně pírek, necelých tisíc.
24. odpověď – Kolibřík dovede za letu mávnout křídly dvěstěkrát za sekundu.
25. odpověď – Nejmenší hnízda si stavějí kolibříci. Měří v průměru 1,5cm, to je šířka lidského nehtu.

26. odpověď – Nejkratší zobáky mají lelci, bývají jen 1cm dlouhé.

27. odpověď – Kromě tuhých per letkových a rýdovacích ocasních mají jemnější peří, které dobře udržují teplo. Je to peří obrysové, poloprachové, prachové, někdy i štětičkové, nitkovité nebo obrysové zdvojené s prachovým.

28. odpověď – Tvar zobáku napovídá, čím se který pták živí.

29. odpověď – Ocas slouží ptákům za letu jako kormidlo i nosná plocha, při doletu jako brzda a po do sedu k vyrovnání rovnováhy. Roztažení a vztyčení nebo sklonění k zemi spolu se svěřenými křídly a načepýřením znamená varování nebo výhružku. Bílá rýdovací péra a různé barevné skvrny jsou poznávacím znamením a umožňují ptákům při tahu držet se pohromadě. Rozprostření do vějíře a potřásání patří k obřadním předsvatebním tancům, kdy se samec dvoří samici.

30. odpověď – Tvar nohy je závislý na prostředí a způsobu obživy.

31. odpověď – Ptáky rozdělujeme na běžce, plavce a letce.

32. odpověď – Ptáci, kteří se líhnou slepí a holí, musí být krmeni svými rodiči, proto je nazýváme KRMIVÍ. Ptáci, kteří se líhnou vidoucí a ochmýřeni, jsou hned pohybliví a živí se sami, proto se nazývají NEKRMIVÍ.

33. odpověď – Sesbírávají hmyz (sýkorka modřinka spotřebuje denně tolik potravy, kolik sama váží!), loví hraboše (káně lesní uloví za rok kolem 2000hrabošů a zachrání tak asi čtyři tuny zrna).